

KVOTNI SISTEM IN NJEGOVI UČINKI NA ZAPOSLOVANJE INVALIDOV

Maruša Erbežnik, univ. dipl. ekon.*

IZVLEČEK

Po prvih analizah izvajanja kvotnega sistema zaposlovanja invalidov so se delodajalci pozitivno odzvali in povečini sprejemajo sistem kot primeren način za reševanje problematike zaposlovanja invalidov. Sklad RS za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov nagraduje delodajalce, ki presegajo predpisano kvoto zaposlenih invalidov, in jih razbremeni plačila prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter pripravlja javne razpise za sofinanciranje delodajalcev, ki so zaposlili brezposelnega invalida.

ABSTRACT

According to the first analyses of its functioning, the employers found the quota system for employment of disabled persons a suitable way to employ the invalids. Slovenian Fund for stimulation of employment of disabled persons awards the employers exceeding the given quota of employed invalids, and finances their contributions for the pensioning and invalids insurance. They also prepare public tenders for co-financing the enterprises employing an unemployed disabled person.

Kvotni sistem je v Sloveniji novost pri zaposlovanju invalidov in je določen z *zakonom o rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov* (v nadaljevanju ZZRZI). V veljavi je od januarja 2006 in določa obveznost delodajalcev, ki imajo najmanj 20 zaposlenih, da zaposlujejo tudi določen odstotek invalidov. Odstotek obveznega deleža zaposlenih invalidov določa *uredba o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov* in se giblje od 2 do 6 % glede na vrsto glavne dejavnosti, za katero je podjetje registrirano.

Prve analize izvajanja kvotnega sistema kažejo na pozitivne učinke pri zaposlovanju invalidov. Po odzivih delodajalcev lahko sklepamo, da v večini sprejemajo kvotni sistem kot primeren način za reševanje problematike zaposlovanja invalidov in s tem za omogočanje boljših možnosti invalidov pri iskanju zaposlitve.

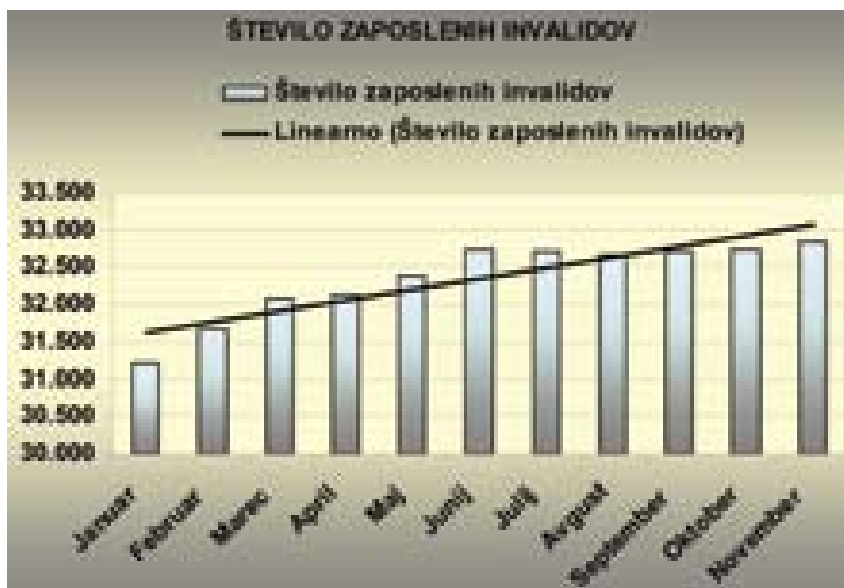
Po podatkih ZZZS je bilo na zadnji dan januarja 2006 zaposlenih 31.205 invalidov, konec decembra istega leta pa se je število zaposlenih invalidov povečalo na 32.682, kar kaže graf 1.

Konec decembra je bilo tako zaposlenih 1.477 invalidov več kot januarja istega leta. Povečal se je tudi delež zaposlenih invalidov v skupnem številu vseh zaposlenih v državi, in sicer se je iz januarskega deleža 3,91 do konca decembra 2006 povečal na 3,99.

Prijava delavcev v zdravstveno zavarovanje

Sklad pridobiva podatke o delodajalcih in pri njih zaposlenih delavcih od zavoda za zdravstveno zavarovanje, ki je

* Direktorica Sklada RS za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov, Ljubljana

Graf 1.

osnova za obračun kvote pri posameznem delodajalcu. Pomembno je, da delodajalci pri njih zaposlene invalide pravilno prijavijo v zdravstveno zavarovanje v skladu z *Navodilom o prijavi invalida v zdravstveno in pokojninsko zavarovanje*.

V Sloveniji je mesečno v povprečju 105.000 delodajalcev, ki zaposlujejo najmanj eno osebo. Število vseh zaposlenih oseb pri teh delodajalcih je v povprečju 811.400 mesečno. Iz te baze podatkov, ki jih Sklad mesečno pridobiva od zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Sklad izloči

- tiste delodajalce, ki so zavezanci za kvoto in
- tiste delodajalce, ki niso zavezanci za kvoto, vendar zaposlujejo invalide.

Načini izpolnjevanja kvote pri zavezancih

Mesečno je v povprečju 4.870 delodajalcev, ki so v skladu z ZZRZI dolžni zaposlovati invalide. Zavezanci lahko izpolnjujejo kvoto na tri načine:

- da zaposlujejo predpisano število invalidov,
- da vplačujejo v Sklad prispevek za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov,
- da sklenejo pogodbo o nadomestni izpolnitvi kvote z invalidskim podjetjem ali zaposlitvenim centrom.

Tabela 1 kaže, da je v Sloveniji leta 2006 skoraj 30 % zavezancev dosegalo predpisano kvoto pri zaposlovanju invalidov, dobra četrtina je predpisano kvoto presegala, 44 % pa je v Sklad plačevalo prispevek za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov.

ŠTEVILO ZAPOSLENIH INVALIDOV				
	Število delodajalcev	Število vseh zaposlenih	Število zaposlenih invalidov	Delež
Januar	103.787	799.089	31.205	3,91
Februar	103.988	801.184	31.674	3,95
Marec	104.286	803.762	32.087	3,99
April	104.594	806.797	32.121	3,98
Maj	104.852	810.369	32.379	4,00
Junij	105.047	813.483	32.734	4,02
Julij	105.203	811.974	32.703	4,03
Avgust	105.327	811.989	32.652	4,02
September	105.746	816.210	32.723	4,01
Oktober	106.156	820.265	32.731	3,99
November	106.381	823.020	32.851	3,99
December	106.447	819.519	32.682	3,99

Preglednica 1.

Tabela 1. Doseganje kvote pri zavezcih

	Dosegajo kvoto*	Ne dosegajo kvote - plačniki	Presegajo kvoto - vzpodbude	Skupaj
Januar	1.010	2.519	1.241	4.770
Februar	1.125	2.378	1.272	4.775
Marec	1.162	2.324	1.297	4.783
April	1.182	2.309	1.289	4.780
Maj	1.250	2.315	1.286	4.851
Junij	1.329	2.237	1.315	4.881
Julij	1.385	2.178	1.345	4.908
Avgust	1.424	2.158	1.332	4.914
September	1.426	2.190	1.319	4.935
Oktober	1.446	2.200	1.319	4.965
November	1.451	2.204	1.334	4.989
December	1.440	2.168	1.325	4.933

*pri zavezcih, ki izpolnjujejo kvoto, so upoštevani tudi tisti, ki so na Sklad v letu 2006 oddali najavo o nadomestni izpolnitvi kvote. Te pogodbe Sklad pretvori v »virtualne invalide«, konec obdobja nadomestne izpolnitve kvote naredi obračun na podlagi zaključnega poročila zavezanca in invalidskega podjetja ali zaposlitvenega centra o dejanski realizaciji pogodbe. V letu 2006 je na Sklad prišlo 816 pogodb o nadomestni izpolnitvi kvote.

Delodajalci, ki niso zavezcii za kvoto

Delodajalci, ki zaposlujejo manj kot 20 zaposlenih, niso zavezcii za kvoto, lahko pa v skladu z ZZRZI uveljavljajo pravice za presejanje kvote in druge vzpodbude pri zaposlovanju invalidov. Tabela 2 kaže rast podjetij v letu 2006, ki zaposlujejo invalide, čeprav jim to

ne bi bilo treba. Sklepamo lahko, da so vzpodbude za manjša podjetja zelo zanimive, saj se je število podjetij od januarja do decembra lani skoraj podvojilo (indeks dec/jan 186).

V letu 2006 je bilo mesečno v povprečju 4.874 delodajalcev, ki zaposlujejo najmanj 20 zaposlenih in so torej zavezcii za izpolnjevanje kvote. Invalide zaposlujejo tudi delodajalci, ki niso zave-

zcii za kvoto, in sicer povprečno 833 mesečno. Iz obeh tabel je razvidno, da je v državi v povprečju 5.700 delodajalcev mesečno, ki zaposlujejo invalide. Iz preglednice 2 je razvidno, da se število delodajalcev, ki vplačujejo v Sklad, zmanjšuje, kar pomeni, da so se po uvedbi kvotnega sistema odločili za zaposlitev invalidov ali za nadomestno izpolnjevanje kvote. Tudi število delodajalcev, ki presegajo predpisano kvoto, postopno narašča.

Vzpodbude pri zaposlovanju invalidov nad kvoto

Delodajalci, ki presegajo predpisano kvoto zaposlenih invalidov, lahko na Skladu uveljavljajo nagrado za presejanje kvote in oprostitev plačila prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. V obdobju januar-december 2006 smo izdali

- 2.300 odločb za nagrado za presejanje kvote za 1300 delodajalcev. Če delodajalec po preteku šestih mesecev še vedno presega predpisano kvoto, lahko to pravico ponovno uveljavlja na Skladu. Na Skladu ugotavljamo, da lani ni uveljavljalo pravice do nagrade za presejanje kvote približno 1.300 delodajalcev. Po kratki telefonski anketi smo ugotovili, da delodajalci ne poznajo zakonskih možnosti ali pa niso prejeli ustreznih navodil pristojnih institucij (ministrstva, zavodi.....),
- 1.272 odločb za oprostitev plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (odločba velja za ves čas, ko delodajalec presega predpisano kvoto); tudi te vzpodbude ne uveljavljajo vsi delodajalci, ki presegajo kvoto.

Sofinanciranje delodajalcev za zaposlitev brezposelnih invalidov

Sklad je lani objavil dva javna razpisa za sofinanciranje delodajalcev, ki so zaposlili brezposelnega invalida. Na ta način je skupaj z ZPIZ, ki mu je za ta namen nakazal namenska sredstva, sofinanciral skoraj 490 novih zaposlitvev brezposelnih invalidov.

Novosti, ki jih pripravlja Sklad v letošnjem letu

Javni razpis za sofinanciranje zaposlovanja invalidov

V aprilu bomo objavili nov javni razpis za sofinanciranje delodajalcev in sa-

Tabela 2.

DELODAJALCI, KI NISO ZAVEZANCI IN ZAPOSLUJEJO INVALIDE		
	Število delodajalcev	Število invalidov nad kvoto
Januar	564	734
Februar	647	839
Marec	701	901
April	732	941
Maj	778	988
Junij	838	1.054
Julij	860	1.072
Avgust	888	1.097
September	923	1.143
Oktober	977	1.193
November	1.041	1.264
December	1.052	1.312

Preglednica 2.

mozaposlenih invalidov, ki bodo v času od 1.1. do 30.9.2007 zaposlili brezposelnega invalida. Razpisana sredstva bodo zadostovala za sofinanciranje zaposlitev za najmanj 600 invalidov.

Oglasna deska

Na Sklad se obračajo tako brezposelni invalidi, ki želijo pomoč pri iskanju zaposlitve, kot delodajalci, ki bi radi zaposlili invalida. Z namenom da bi iskanci zaposlitve in delodajalci kar najhitreje vzpostavili kontakt, smo se na Skladu odlo-

čili, da bomo ob prenovi spletnih strani aprila objavili tudi Oglasno desko. Registrirani uporabniki oglasne deske bodo s pomočjo Skladovega operaterja vzpostavili medsebojni kontakt in tako po najhitrejši poti prišli do kakovostne informacije o možnosti zaposlitve.

Javni natečaj za dobro poslovno prakso

Skład je po zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov dol-

žan letno objaviti javni natečaj za dobro poslovno prakso pri zaposlovanju invalidov. Namen natečaja je vzpodbujati takšno poslovno prakso delodajalcev, ki povečuje delovno usposobljenost invalidov, njihovo zaposljivost, ohranjanje zaposlitve, napredovanje, prekvalifikacijo ter vključenost v delovno in socialno okolje.

Prijavitelji so lahko pravne ali fizične osebe, ki ocenjujejo, da gre pri njihovem delu ali pri delu druge organizacije za dobro poslovno prakso pri zaposlovanju invalidov. Delodajalec se torej lahko prijavi sam ali ga prijavi nekdo drug.

Kriterije za dobro poslovno prakso pripravlja odbor, ki ga je imenoval minister, pristojen za invalidsko varstvo. Odbor sestavljajo zdravnik specialist medicine dela, strokovnjak za kadrovskega menedžment, strokovnjak za sisteme kakovosti v poslovanju, strokovnjak za varnost in zdravje pri delu, predstavnik invalidov, predstavnik MDDSZ ter predstavnik Sklada. Odbor bo med prijavljenimi delodajalci izbral tri z najboljšo poslovno prakso na področju zaposlovanja invalidov, denarne nagrade pa jim bo podelil pristojni minister. Razpis bo objavljen v Uradnem listu RS in na spletnih straneh Sklada, predvidoma v drugi polovici letošnjega leta.

Javni razpis za eksperimentalne oblike

Predmet razpisa je sofinanciranje eksperimentalnih in razvojnih programov za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov. Razpis je namenjen delodajalcem, strokovnim institucijam ter strokovnim delavcem ter drugim fizičnim in pravnim osebam za izvajanje eksperimentalnih in razvojnih programov. Razpis bo objavljen v Uradnem listu RS in na spletnih straneh Sklada v prvi polovici letošnjega leta.

Spletne strani Sklada

Vabimo bralce, da si na spletni strani Sklada www.svzi.gov.si preberejo navodila o postopkih uveljavljanja vzpodbud pri zaposlovanju invalidov in sledijo drugim novostim.